

ผลกระทบของระบบการผลิตเกษตรเชิงพาณิชย์ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง Impacts of Commercial Agricultural Production System on Hmong Ethnic Groups

กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

*e-mail: kampanart_wk@yahoo.com

Kampanart Wongwatthanaphong

Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระบบเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทับเบิก ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเน้นศึกษาโครงสร้างระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ ระบบการผลิต ตลาดสินค้า แรงงาน และทุน และ (2) ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดจากระบบการผลิตเกษตรเชิงพาณิชย์ต่อชุมชนม้งบ้านทับเบิก ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบของงานวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต และกล้องถ่ายภาพนิ่ง ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ระบบการผลิตของชาวม้งบ้านทับเบิก ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นระบบการผลิตเกษตรเชิงพาณิชย์ โดยเน้นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวคือการปลูกกะหล่ำปลี ซึ่งถือเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของหมู่บ้าน โดยชาวม้งบ้านทับเบิกจะส่งพืชผักไปขายที่ตลาดค้าผักและผลผลิตทางการเกษตรตรงบริเวณสี่แยกพ้อขุนผาเมือง อำเภอหล่มสัก ห่างจากบ้านทับเบิกไปประมาณ 40 กิโลเมตร โดยตลาดแห่งนี้เป็นศูนย์กลางซื้อ-ขายผักของภาคเหนือ ด้านแรงงาน ชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกส่วนใหญ่จะใช้แรงงานภายในครอบครัวเป็นหลัก และมีการจ้างแรงงานภายนอกบ้าง โดยเฉพาะในช่วงตัดกะหล่ำปลี ออกขาย เพราะช่วงดังกล่าวพ่อค้าจะมารับซื้อ ชาวม้งต้องทำงานแข่งกับเวลา ส่วนทุนในการทำไร่กะหล่ำปลีของชาวเขาเผ่าม้ง ถือว่าใช้ทุนอย่างเข้มข้น ตามแนวคิดระบบทุนนิยม ซึ่งชาวม้งไม่ได้ปลูกพืชเพื่อการยังชีพเหมือนแต่ก่อน แต่มุ่งเน้นเพื่อการค้า ซึ่งเห็นได้จากการเร่งเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น และเริ่มมีการใช้เทคโนโลยีในการผลิตอย่างเข้มข้น และผลการวิจัยยังพบว่า ชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกได้รับผลกระทบจากระบบการผลิตเกษตรเชิงพาณิชย์ซึ่งเห็นได้จากการพึ่งพิงระบบตลาดภายนอกหมู่บ้านสูง ชาวม้งบ้านทับเบิกมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต และเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมการแต่งกาย

คำสำคัญ: เกษตรเชิงพาณิชย์ ชาติพันธุ์ม้ง ม้งบ้านทับเบิก

Abstract

This research has two purposes: (1) to study the economic system of Hmong ethnic groups inhabiting in Thap Boek village, Wang Ban Sub-District, Lom Kao District, Phetchabun Province, with focused study on such economic structures as production, goods market, labor and capital; and (2) to study change impacts influenced by outside economic systems. This research used a qualitative methods, in the form of anthropological field research. The data were collected by interviewing, observing, and photo taking, using the in-depth interviews technic, the researcher conducted in-depth interviews with twenty key informants, and data analyzed by content analysis.

It was found from the research findings that the production system of Hmong people in Ban Thap Boek, Wang Ban, Lom Kao, Petchabun is a commercial agricultural production system focusing on monoculture by growing cabbage, which is considered the main industrial crop of the village. The Hmong people send their crops and vegetables for sales at the vegetable and agricultural product market located at Pho Khun Pha Mueang Intersection in Lom Sak district about 40 kilometers away from Ban Thap Boek. This market is central to

vegetables trading for the northern region. In terms of labor, most Hmong hill tribe members primarily use household labor, and probably hire outside labor, especially during cutting cabbage for sales, as merchants will be waiting to buy. Having to work against the clock, funding for Hmong cabbage plantation is intensively based on capital under the capitalist economics, with which Hmong's growing of crops is no longer for subsistence like in the past, but focused on trade, as evidenced by the acceleration of higher yield of crop per unit area and the introduction of intensive use of production technology. The research findings also reveal that the Hmong hill tribe of Ban Thap Boek is influenced by commercial agricultural production system, which can be seen from the high reliance on markets outside the village. Hmong members of Ban Thap Boek take over the economic status better when compared to the past, and change the culture of dress.

Key words: Commercial Agriculture; Hmong Ethnic Groups; Ban Thap Boek Hmong

บทนำ

เป็นที่ยอมรับกันว่า “การเปลี่ยนแปลง” เป็นกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติที่สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกจะต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งใดก็ตาม ต้องมีวิวัฒนาการที่พัฒนาขึ้นไม่มากก็น้อย สังคมของชาวเขาก็ก็นั่นเอง ไม่สามารถที่จะเลี่ยงกฎธรรมชาติเหล่านี้ไปได้ กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จะส่งผลอย่างไรต่อความเป็นอยู่ของพวกม้งเหล่านี้ จึงเป็นคำถามสำคัญที่ต้องหาคำตอบในงานวิจัยครั้งนี้ “ม้ง” เป็นเผ่าหนึ่งของชนชาติจีนที่เก่าแก่ มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ม้าว (Miao) แต่พวกนี้เรียกตนเองว่า “ม้ง” Delang (2008) กล่าวว่า “ม้ง” หมายถึง อีสระชน หรือ “พวกอนารยชนแห่งขุนเขา” เพราะเคยอาศัยอยู่บริเวณเหนือสุดของโลก ก่อนที่จะอพยพเข้าสู่ลาวตั้งถิ่นฐานและประเทศญวน และมาอาศัยอยู่ทางเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย น่าน เชียงราย เชียงใหม่ ตาก แพร่ เพชรบูรณ์ และพิษณุโลก โดย Lemoine (2005) ประเมินการว่ามีประชากรชาวม้งราว 118,000 ถึง 150,000 คน อาศัยอยู่ในประเทศไทย ในอดีตสังคมชาวเขาเผ่าม้งเป็นสิ่งคมค่อนข้างปิด เพราะอาศัยบนภูเขาสูงที่ห่างไกล และการคมนาคมเป็นไปอย่างลำบาก ปัจจัยการผลิตจึงหาได้เท่าที่มีอยู่ในชุมชน ส่วนระบบการผลิตใช้รูปแบบตัดฟันเผา (Slash and Burn) กล่าวคือ การใช้พื้นที่ป่าผืนใดผืนหนึ่งจนหมดความอุดมสมบูรณ์แล้วจึงย้ายพื้นที่เพาะปลูก (Tinh, 2012) จนกระทั่งรัฐมีนโยบายอพยพชาวเขาเผ่าม้งออกจากป่าเพราะมีปัญหาการเป็นแนวร่วมกับลัทธิคอมมิวนิสต์ และป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย จึงอพยพชาวเขาเผ่าม้งมาอยู่ใกล้กับกับคนพื้นราบเพื่อให้ง่ายต่อการควบคุม จนทำให้ชาวเขาเผ่าม้งมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เกิดการเรียนรู้ เกิดการติดต่อค้าขาย จนทำให้ชาวม้งต้องปรับตัวทางด้านการผลิตเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น กะหล่ำปลี ขิง ข้าวโพด และไม้ผลเพื่อค้าขาย

มากขึ้น เช่นเดียวกับชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกได้เปลี่ยนจากการทำเกษตรเพื่อการยังชีพไปสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ โดยมุ่งการปลูกกะหล่ำปลีเป็นพืชหลัก ชาวบ้านทับเบิกนิยมปลูกกันมาก จนกล่าวได้ว่า หมู่บ้านทับเบิก เป็น “ไร่กะหล่ำปลีที่ใหญ่ที่สุดในโลก” โดยต้องใช้ ปัจจัยการผลิต ตลาดสินค้า แรงงาน และทุน เพื่อที่จะเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยให้สูงขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีการผลิตดังกล่าวย่อมส่งผลการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้านทับเบิก การวิจัยครั้งนี้ จะทำให้เข้าใจอิทธิพลของระบบการผลิตเชิงพาณิชย์ที่ส่งผลต่อชาวบ้านทับเบิกเพื่อจะนำไปอธิบายกับชุมชนอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทับเบิก ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเน้นศึกษาโครงสร้างระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ ระบบการผลิต ตลาดสินค้า แรงงาน และทุน
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดจากระบบการผลิตเชิงพาณิชย์ต่อชุมชนม้งบ้านทับเบิก ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้เลือกสนามวิจัยเป็นชาวเขาเผ่าม้งที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทับเบิก ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบงานวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropological Fieldwork) คือ การเข้าไปอยู่อาศัยในชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลในช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจของชาวม้ง และการสังเกตพฤติกรรมให้ได้ข้อเท็จจริงมากที่สุด (สุภางค์ จันทวานิช, 2550)

ผู้ให้ข้อมูลมีสองส่วน คือ (1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ชาวมังที่ดูแลบ้านพักนักท่องเที่ยว พระสงฆ์เจ้าอาวาสวัดทับเบิก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11 เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ดูแลโบสถ์คริสต์ และชาวมังซึ่งเป็นเจ้าของร้านค้าในหมู่บ้านจำนวน 2 ราย และ (2) กลุ่มที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยเป็นครอบครัวชาวมังที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจำนวน 12 ครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองส่วนได้มาจาก Snowball Technique โดยรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลคนแรกก่อน จากนั้นรวบรวมข้อมูลจากบุคคลอื่น ๆ ตามที่ผู้ให้ข้อมูลคนแรกแนะนำ หรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวที่ผลิตเกษตรเชิงพาณิชย์

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และบันทึกภาคสนาม ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างการสัมภาษณ์ การสังเกต และข้อมูลอื่น ๆ ที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงใช้วิธีการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ซึ่งข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม จะนำไปจัดบันทึก และจัดกลุ่มแยกประเภทคุณสมบัติของเหตุผล โดยจำแนกตามกรอบแนวคิดและประเด็นที่สัมภาษณ์ จากนั้นจึงสร้างข้อสรุปตามกรอบแนวคิดทฤษฎีหรือเพื่อตอบคำถามของการวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการศึกษาระบบเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์มังที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทับเบิก ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า

1.1 ระบบการผลิต ชาวมังบ้านทับเบิกประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเน้นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวคือการปลูกกะหล่ำปลี ซึ่งถือเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของหมู่บ้าน โดยนายซุงไล่ แซ่หลอ เป็นบุคคลแรกในการเป็นผู้ริเริ่มทำไร่กะหล่ำปลี เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2527 เหตุผลของการเลือกปลูกพืชชนิดนี้ เนื่องจากกะหล่ำปลีเป็นพืชที่มีน้ำหนักรากมาก เมื่อเทียบกับการปลูกพืชชนิดอื่น การปลูกกะหล่ำปลี 1 ไร่จะให้ผลผลิตประมาณ 10,000 กิโลกรัม มากกว่าการปลูกพืชจำพวก ถั่ว ข้าวโพด ถ้าเทียบพื้นที่ต่อไร่และในระยะเวลาที่เท่ากัน นอกจากนี้ชาวมังมีความคิดว่าราคาผลผลิตจำพวกพืชผักผืนผวนไม่ต่างกัน ประกอบกับสภาพภูมิประเทศหมู่บ้านทับเบิกเป็นภูเขา มีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี จึงมีแมลงมารบกวนน้อยกว่าการปลูกผักในพื้นที่ราบ จึงเลือกที่จะปลูกกะหล่ำปลีเป็นพืชหลัก การปลูกกะหล่ำปลีของชาวมังบ้านทับเบิก จะแบ่งฤดูการปลูกออกเป็นสองช่วง คือ ช่วงแรก

ประมาณ เดือนมีนาคม ถึงมิถุนายน และช่วงที่สอง ในเดือนสิงหาคม ถึงธันวาคม ของทุกปี เพราะช่วงเวลาดังกล่าวจะไม่ค่อยมีปัญหาการขาดแคลนนํ้ามากนัก จะมีฝนตกลงมาเป็นระยะ ส่วนเวลาว่างที่เหลือ ชาวมังบางครอบครัวก็จะปลูกพืชอย่างอื่น ที่มีอายุสั้น เช่น ถั่ว ชিং ข้าวโพด สลับกันไป วิธีการปลูกพืชกะหล่ำปลีนั้น จะเริ่มตั้งแต่การเตรียมแปลงเพาะปลูก โดยชาวมังจะใช้จอบขุดดินให้เป็นหลุมแนวเดียวกัน ห่างหลุมละประมาณ 1 คอก และหยอดปุ๋ยลงในหลุม ส่วนต้นกล้านั้น ชาวบ้านจะมีแปลงปลูกไว้ต่างหาก ซึ่งต้องอยู่ใกล้แหล่งน้ำในหมู่บ้าน เมื่อต้นกล้าโตขนาดเท่า 1 ฝ่ามือ ก็จะนำต้นกล้าเหล่านั้น มาปลูกในหลุมที่เตรียมไว้ จากนั้นก็ใส่ปุ๋ยสัก 1-2 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 2 เดือนครึ่งก็สามารถตัดขายได้ ชาวมังส่วนใหญ่จะมีไร่ปลูกกะหล่ำปลีที่ไกลออกไปจากหมู่บ้าน อยู่ตามยอดภูต่าง ๆ และอยู่ไกลจากแหล่งน้ำ จึงต้องอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติเพียงอย่างเดียว หรือน้ำค้างในเวลากลางคืน เพราะมีสภาพอากาศที่หนาวเย็นตลอดปี โดยตอนกลางคืนอุณหภูมิจะลดต่ำลงมากเฉลี่ย 10 องศาเซลเซียส

1.2 ตลาดสินค้า ตลาดซื้อ-ขาย ผักกะหล่ำปลีที่สำคัญคือตลาดค้าผักและผลผลิตทางการเกษตรตรงบริเวณสี่แยกพ่อนพวงเมือง อำเภอหล่มสัก ห่างจากบ้านทับเบิกไปประมาณ 40 กิโลเมตร ตลาดแห่งนี้เป็นศูนย์กลางซื้อ-ขายผักของภาคเหนือ ที่ส่งมาจาก เชียงใหม่ เชียงราย แพร่ น่าน และตาก เพื่อนำส่งไปยังภาคอีสาน และกรุงเทพมหานคร ซึ่งถ้าหากปริมาณผักที่ส่งมาจากจังหวัดเหล่านี้มีมาก จะทำให้ราคาผักของชาวมังบ้านทับเบิกตกต่ำ โดยเฉพาะผักที่ออกในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนธันวาคมของทุกปี ปริมาณผักจะมีมากเป็นพิเศษ ทำให้ช่วงเวลาดังกล่าวชาวมังบ้านทับเบิกมักจะขาดทุนเป็นประจำเพราะราคาผลผลิตตกต่ำ

1.3 ด้านแรงงาน ชาวเขาเผ่ามังบ้านทับเบิกส่วนใหญ่ จะใช้แรงงานภายในครอบครัวเป็นหลัก จะมีการจ้างแรงงานภายนอกบ้างเฉพาะในช่วงตัดกะหล่ำปลีออกขาย เพราะช่วงเวลานี้พ่อค้าจะมารอรับซื้อ ชาวมังจึงต้องทำงานแข่งกับเวลา ด้วยเหตุนี้ครอบครัวมังจึงนิยมมีลูกหลายคนเพื่อนำมาใช้เป็นแรงงานในไร่ และเพื่อขยายเผ่าพันธุ์ของมัง ชาวมังมักจะสอนลูก ๆ ให้เรียนรู้การทำไร่ตั้งแต่เด็ก ดังนั้น เด็ก ๆ จึงได้รับการปลูกฝังค่านิยมในการทำไร่และช่วยเหลือพ่อแม่ตั้งแต่เด็ก นอกจากนี้ยังพบว่า ครอบครัวชาวมังรุ่นใหม่ เริ่มมีบุตรน้อยลงเพราะมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย จึงต้องคุมกำเนิด และพ่อแม่จะส่งเสริมให้ลูก ๆ เรียนหนังสือมากขึ้น ทำให้เด็กมังรุ่นใหม่ที่ได้เรียนหนังสือมักไปทำงานกับห้างร้านในตัวจังหวัด หรือไปทำงานอยู่กรุงเทพฯ โดยไม่กลับมาทำงานในไร่

1.4 ทุน การทำไร่กะหล่ำปลีของชาวเขาเผ่าม้ง จัดว่าใช้ทุนอย่างเข้มข้น ตามแนวคิดระบบทุนนิยม ซึ่งชาวม้ง ไม่ได้ปลูกพืชเพื่อการยังชีพเหมือนแต่ก่อน แต่มุ่งการค้าขาย กับโลกภายนอก จึงต้องใช้ระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรม การเกษตร ซึ่งเห็นได้จากการเร่งเพิ่มผลผลิตต่อไร่ที่สูงขึ้น มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น รถแทรกเตอร์ และเครื่องจักรกล แทนที่จะใช้แรงงานคนเหมือนอดีต ชาวม้งต้องจ้างรถแทรกเตอร์ จากข้างล่างเพื่อปรับพื้นที่เตรียมแปลงเพาะปลูก และต้องใช้ เงินทุนไปกับการซื้อปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงจากพ่อค้าในเมือง ซึ่งเงินทุนส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืม ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์คริสตจักร ในหมู่บ้าน และนายทุนในเมือง ทุนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ พวกเขาในการประกอบอาชีพทำไร่กะหล่ำปลี

ผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ระบบเศรษฐกิจของกลุ่ม ชาติดั้งเดิมเป็นระบบการผลิตเกษตรเชิงพาณิชย์ที่เน้นเพิ่ม ผลผลิตทางการเกษตรอย่างก้าวกระโดดตามวิธีการผลิตแบบ ทุนนิยม ซึ่งเห็นได้จากการนำเอาระบบการผลิต การตลาด แรงงาน และทุน มาใช้อย่างเข้มข้น เพราะชาวม้งต้องการหา รายได้เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังที่ ประสิทธิ์ ลิปิรีชา (2551) อธิบายว่า การที่เกษตรกรชาวม้งได้รับเอารูปแบบการเกษตร เชิงพาณิชย์และอุดมการณ์ ทุนนิยมเข้าไปเต็มตัวนั้น ทำให้ พวกเขามุ่งที่จะผลิตพืชเงินสดเพื่อป้อนเข้าสู่ระบบการตลาด เป็นหลัก ด้วยเหตุผลที่ว่าต้องการนำเงินมาใช้จ่ายในการลงทุน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน สอดคล้อง กับผลการวิจัยของสุภินันท์ชัย แซ่ลี (2554) ที่ศึกษาการ ปรับตัวของกลุ่มชาติดั้งเดิมในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย พบว่า ระบบเศรษฐกิจของชาวเขาเผ่าม้งมีการเปลี่ยนแปลง จากการทำเกษตรเพื่อการยังชีพไปเป็นการผลิตเพื่อตอบสนอง ความต้องการของตลาดเป็นหลัก มีการนำเอาเทคโนโลยี ทางการเกษตรมาใช้ในกระบวนการผลิตทำให้เกิดต้นทุนที่ เพิ่มสูงขึ้น และด้านสังคมวัฒนธรรม พบว่า ชาวม้งพึ่งพากัน น้อยลง มีการรับเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ จากภายนอกชุมชนเข้า มามากขึ้น ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ รายได้ รายจ่าย กระบวนการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายการพัฒนาของรัฐ การติดต่อ สื่อสารและความสัมพันธ์กับภายนอก และสอดคล้องกับ สิทธิเดช วงศ์ปรัชญา (2550) ที่ศึกษาชนกลุ่มน้อยชาวไทย ภูเขากับความมั่นคงของชาติ: กรณีศึกษากลุ่มชาติดั้งเดิม พบว่า ปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกต่างมีความเกี่ยวพันซึ่ง กันและกัน และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมชาวไทยภูเขาชนกลุ่มชาติ ดั้งเดิม โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล บทบาท ของข้าราชการ ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์

นอกจากนี้ยังพบว่า ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดจากระบบการผลิตเกษตรเชิงพาณิชย์ต่อชุมชนม้ง บ้านทับเบิก ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้

2.1 ระดับการพึ่งพิงระบบตลาดภายนอกหมู่บ้าน ชาวม้งบ้านทับเบิกมีระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพากระบบตลาด ภายนอกหมู่บ้านสูง เนื่องจากการเปลี่ยนวิถีชีวิตจาก การเกษตรเพื่อการยังชีพ ไปสู่การทำเกษตรในเชิงพาณิชย์ ในขณะที่ชาวม้งมีระดับการใช้เทคโนโลยีต่ำ เน้นการใช้ แรงงานอย่างเข้มข้น การเพิ่มผลผลิตต่อไร่จึงต้องพึ่งพา ปัจจัยภายนอกมากขึ้น ทำให้ชาวม้งไม่สามารถควบคุมปัจจัย การผลิตได้ กอปรกับราคาพืชผลทางการเกษตรของประเทศ มีความผันผวนมาก ไม่สามารถคาดการณ์ได้จึงส่งผลทำให้ ชาวม้งต้องขาดทุนจากการปลูกพืชกะหล่ำปลี โดยเฉพาะฤดู การปลูกในช่วงเดือนสิงหาคม ถึงธันวาคม แต่อย่างไรก็ตาม ชาวม้งส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น เพราะ ไม่มีความรู้ ทำให้เกิดปัญหาการขาดทุนซ้ำแล้วซ้ำอีก และสิ่ง ที่สำคัญคือตลาดของชาวม้งมีเพียงแห่งเดียวคือตลาดหล่มสัก แสดงให้เห็นว่าชาวม้งมีการพึ่งพาตลาดแห่งนี้สูงมาก จึงเป็น สาเหตุของการขาดทุน

2.2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ชาวม้ง บ้านทับเบิกมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการทำไร่กะหล่ำปลี จากการศึกษา พบว่า ชาวม้งมีเงินออมฝากไว้กับธนาคาร มีทรัพย์สินอื่น ๆ ได้แก่ ที่ดิน รถยนต์ และนิยมสร้างบ้านสมัยใหม่มากขึ้น ภายในบ้านจะมีเฟอร์นิเจอร์ เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น และสิ่ง อำนวยความสะดวกอื่น ๆ เหมือนกับคนเมือง ส่วนระบบสินเชื่อ ก็สะท้อนถึงการมีเครดิตของชาวม้ง จากการวิจัยพบว่า ชาวม้ง ให้ความสำคัญกับค่าน้ำสนัญญา ทำให้การขอสินเชื่อไม่ต้องมี หลักทรัพย์ค้ำประกัน ในอดีตชาวม้งจะไม่นิยมสร้างหนี้สิน มีนิสัยใช้จ่ายอย่างประหยัด และอดออม แต่ปัจจุบันเริ่มเห็น ถึงการเปลี่ยนแปลง ชาวม้งเริ่มยึดติดกับวัตถุนิยม และความ สะดวกสบาย บางครอบครัวใช้สินค้าทันสมัยเหมือนคนเมือง นำไปสู่ความฟุ้งเฟ้อ และเกิดปัญหาหนี้สินตามมา

2.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนได้จากการแต่งกาย ภาพการแต่งกายที่สวยงาม ในอดีตของชาวม้งเริ่มสูญหายไปคนส่วนใหญ่จะสวมใส่ชุด สมัยใหม่กันทั้งนั้น เหตุผลหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง คือ การสวม ใส่ชุดสมัยใหม่มีความสะดวกสบายมากกว่า เพราะไม่ต้อง ลำบากในการทำความสะดวกเสื้อผ้า นอกจากนี้เสื้อผ้าม้ง มีความหนามาก เวลาสวมใส่หน้าร้อนจะยิ่งเพิ่มความร้อน

มากขึ้น และอีกเหตุผลหนึ่งก็คือ เวลาเข้าไปในสังคมอื่นมักไม่ได้รับการยอมรับ ชาวเมืองจึงต้องปรับเปลี่ยนตัวเอง เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมมากขึ้น นอกจากนี้ ภาพของเด็กมั่งในอดีตที่ต้องแบกหลังด้วยกระดองใหญ่เพื่อแบกพืชไร่กลับมาที่บ้าน กำลังจะหายไป เด็กมั่งถูกส่งไปเรียนหนังสือมากขึ้น และส่วนใหญ่มักจะไม่กลับมาทำงานในไร่ ครอบครัวยังต้องพึ่งพิงแรงงานภายนอกมากขึ้น

ผลการวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่า ระบบการผลิตเกษตรเชิงพาณิชย์ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชาวเมืองบ้านทับเบิกเป็นอย่างมาก วิถีชีวิตของชาวเมืองเปลี่ยนไป เริ่มจากชีวิตที่เรียบง่าย ต้องไปทำไร่แต่เช้า และใช้เวลาทั้งวันในไร่ เพื่อหารายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และเพื่อสะสมทุนในการผลิตครั้งต่อไป ดังนั้น รูปแบบการเกษตรแบบพึ่งตนเองจึงเริ่มที่จะหมดสิ้นไป คือ การเลิกปลูกพืชเพื่อการยังชีพแล้วหันมาปลูกพืชเงินสดทดแทน ดังที่สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์ (2553) กล่าวว่า วัฒนธรรมของชุมชนเกิดขึ้นจากการต่อสู้เพื่อให้ทุกคนมีอยู่มีกิน และการต่อสู้เพื่อมีอยู่มีกิน ก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการผลิตหรือระบบการทำมาหากิน และไม่แปลกที่ชาวเมืองบ้านทับเบิกจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ ที่นำเข้ามาจากภายนอกสังคม เพราะคนภายนอกสามารถมีอิทธิพลที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ โดยการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อาจจะเกิดขึ้นทั้งระบบสังคมกล่าวคือทุกคนต่างยอมรับและนำมาปรับใช้ หรืออาจเกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งอาจยอมรับหรือปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของไพบุลย์ เฮงสุวรรณ (2549) พบว่า ในสังคมชาวกะเหรี่ยงที่เขาศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน โดยได้รับอิทธิพลจากรัฐและตลาดภายนอกชุมชน ทำให้แรงงานถูกใช้ไปในการปลูกพืชเพื่อการค้ามากขึ้น ขณะที่ปลูกพืชเพื่อบริโภคในครัวเรือนลดลง นอกจากนี้ อุปกรณ์เครื่องมือการผลิตแบบเดิมหมดคุณค่าลง และชาวกะเหรี่ยงจำเป็นต้องมีทุนในรูปของเงินสดมากขึ้น ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของเมืองบ้านทับเบิกจึงเกิดจากการปรับตัวเพื่อเข้ากับสภาพแวดล้อมและยุคสมัยที่เปลี่ยนไป นอกจากนี้ การที่ชาวเมืองมีการสะสมทรัพย์สินตามแนวคิดทุนนิยม เช่น การซื้อรถยนต์ การสร้างบ้านสมัยใหม่ และการซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์ล้วนเป็นผลมาจากระบบการผลิตเกษตรเชิงพาณิชย์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกรวรรณ งามวรรณธรรม (2555) ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะพื้นที่ใช้สอยภายในเรือนชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปจากเดิม เช่น พื้นที่เอนกประสงค์ที่เป็นพื้นที่หลักในการอยู่อาศัยได้เพิ่มพื้นที่ในการใช้ดูโทรทัศน์มากขึ้น พื้นที่เตาใช้

ประกอบอาหารมีการใช้งานน้อยลง บางครัวเรือนปล่อยให้ว่างแล้วใช้เตาแก๊สแทน มีการใช้พื้นที่ทำงานในลักษณะโต๊ะเขียนหนังสือและคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงในระบบการผลิตจึงมีความเกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและกระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

สรุป

การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านทับเบิกเป็นผลมาจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเพื่อการยังชีพไปสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ มีผลทำให้ชาวเมืองต้องปลูกพืชตาม ๆ กันหรือความต้องการของท้องตลาดในแต่ละช่วงเวลาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว มุ่งเน้นการสร้างรายได้ให้มากขึ้น โดยไม่ได้คำนึงถึงความเป็นไปได้หรือความเชี่ยวชาญและความรู้ในการเพาะปลูกทำให้บางครอบครัวประสบความสำเร็จมีรายได้เพิ่มมากขึ้น แต่บางครอบครัวก็ไม่ประสบความสำเร็จและมีหนี้สินมากมาย นอกจากนี้ผลของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้ชาวเมืองบ้านทับเบิกต้องปรับตัวต้อนรับกับสิ่งใหม่ ๆ เช่น จำนวนบุตรในแต่ละครอบครัวมีแนวโน้มลดลง การใช้เวลากับครอบครัวมีน้อยลง เพราะต้องเร่งรีบทำงานเพื่อหารายได้สำหรับการศึกษาของลูกหลาน มีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ค่านิยมการแต่งกาย และรับเอาความทันสมัยจากภายนอกชุมชน และเริ่มที่จะให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ ชุมชนพึ่งพากันน้อยลง โดยมีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์และแบบเครือญาติมาเป็นความสัมพันธ์ที่ขึ้นอยู่กับเงินตราหรือเงินอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้เริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นหลังจากระบบการผลิตเปลี่ยน

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานภาครัฐควรให้ความรู้ด้านการพัฒนาแก่ชุมชนบ้านทับเบิก โดยเปลี่ยนแนวคิดจากระบบการผลิตเกษตรเชิงพาณิชย์ที่พึ่งพาดตลาดภายนอกสูง ใช้ทุนและแรงงานอย่างเข้มข้น โดยเปลี่ยนไปสู่การปลูกพืชแบบผสมผสาน และการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแทน

2. ชุมชนชาวเมืองบ้านทับเบิกมีการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจอย่างชัดเจน ในขณะที่สภาพสังคมและวัฒนธรรมบางอย่างกำลังเลือนหายไปพร้อมกับการพัฒนา เช่น ความเอื้ออาทร ความร่วมมือช่วยเหลือกันของชาวเมือง และการแลกเปลี่ยนสิ่งของต่อสิ่งของ นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาขึ้นจากการพัฒนาที่

เห็นได้ชัด คือ การบริโภคนิยม จนก่อหนี้สินเกินตัว และการทิ้งถิ่นฐานของคนรุ่นใหม่ ดังนั้นควรมีการศึกษา เพื่อวางมาตรการในการแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือมีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมเอาไว้ เช่น การแลกเปลี่ยนในรูปของสิ่งของต่อสิ่งของการแลกเปลี่ยนแรงงานไม่ใช่เป็นการรับจ้างอย่างเดียว การช่วยเหลือด้วยการให้เปล่า และสืบทอดต่อไปยังคนรุ่นหลังให้ได้เห็นคุณค่า รักษาอัตลักษณ์ของตนเอง

3. ระบบทุนนิยมนอกจากจะเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของชาวม้งบ้านทับเบิกแล้วยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมของชาวม้ง ดังนั้นผู้นำของชุมชนต้องมีความเข้มแข็ง มีความรู้และส่งเสริมเยาวชนให้เห็นคุณค่าวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะวัฒนธรรมการแต่งกาย เพื่อรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของชาวม้งให้คงอยู่สืบไป

อ้างอิงเอกสาร

- ภรรรณ งามวรรณ. (2555). *การเปลี่ยนแปลงลักษณะพื้นที่ใช้สอยภายในเรือนชาวเขาเผ่าม้งแบบดั้งเดิม ตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2551). *ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ กรณีศึกษา: ม้ง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม.
- ไพบุลย์ เสงสุวรรณ. (2549). *การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตทางการเกษตรของชุมชนกะเหรี่ยง: กรณีศึกษา บ้านกิวโปง ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์หลักสูตร วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สิทธิเดช วงศ์ปรีชญา. (2550). *ชนกลุ่มน้อยชาวไทยภูเขา กับความมั่นคงของชาติ: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ม้ง*. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2550). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภันนทชัย แซ่ลี. (2554). *การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย ภายใต้การพัฒนาเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง*. รายงานวิจัยศูนย์ข้อมูลภูมิภาคและท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. (2553). *รากฐานแห่งชีวิตวัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.

Delang, C. O. (2008). Deforestation in northern Thailand: The result of homing farming practices or Thai development strategies. *Society & Natural Resources*, 15(6), 483-501.

Lemoine, J. (2005). What is the actual number of the Hmong in the world. *Hmong Studies Journal*, 6, 1-8. Tinh, V. X. (2012). *Looking for food: The difficult journey of the Hmong in Vietnam*. Retrieved November 10, 2014 from <http://www.nelson.wisc.edu/ltc/docs/vxt0211loo.pdf>.

Translated Thai References

- Chantawanich, S. (2007). *Qualitative Research*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Hengsuwan, P. (2006). *Change of Agricultural Production Systems of the Karen Community. A Case Study of Ban Kiewpong, Banchan Subdistrict, Mae Chaem District, Chiang Mai Province*. M.Sc. Thesis, Chiangmai university. [in Thai]
- Leepreecha, P. (2008). *Knowledge and Myths about Ethnic Group, A Case Study of : Hmong*, Bangkok: Department of National Cultural Promotion. Ministry of Culture. [in Thai]
- Ngamworatham, K. (2012). *Change of Interior Space in the Traditional Hmong House Paklang Subdistrict, Pua District, Nan Province*. M.Arch. (Arch.Tech.) Thesis, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. [in Thai]
- Saelee, S. (2011). *The adaption of Ethnic Hmong to the Economic Development Policy for the Chiang Kong Mekong Sub-region*. The Research Paper of Local and Regional Information Center, Chaing Rai Rajabhat University. [in Thai]
- Vejjitak, S. (2010). *The foundation of Life Culture Rural Development*. Bangkok: Mo Ban Press. [in Thai]
- Wongpruchya, S. (2007). *Thailand Hill Tribe Minorities and National Security: A case Study of Hmong Ethnic Groups*. Ph.D. (Political Science) Dissertation, Ramkhamhaeng University. [in Thai]